

СТАТІВКА АНАТОЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ,

д.ю.н., професор кафедри земельного і аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
член-кореспондент НАПрН України

НОВЕЛИ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

На сьогодні, за даними Держстату, в аграрному виробництві найбільш питома частка серед усіх організаційно-правових форм суб'єктів господарювання припадає на фермерські господарства, кількість яких станом на 1 квітня 2019 р. становить 46053 [1]. Перехід України на ринкові відносини й розвиток приватної власності на землю і майно активізували створення підприємств приватного типу в агропромисловому комплексі, в тому числі сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю, які за кількістю поступаються лише фермерським господарствам.

Організаційно-правова форма приватного сільського сподарського підприємства – це оптимальне поєднання структурних підрозділів, утворених шляхом об'єднання засобів виробництва і людської праці, для виробництва, переробки і реалізації власновиробленої сільськогосподарської продукції в межах

підприємств певного виду, заснованих на власності фізичних осіб, встановлене і врегульоване за допомогою відповідного закону і локальних правових норм [2, с. 17].

Сільськогосподарські товариства з обмеженою відповідальністю є суб'єктами аграрного права. Відповідно до Конституції України вони, поряд з іншими, функціонують на рівних умовах.

Виходячи із наведеного та враховуючи політико-правову та державно-суспільну потребу у створенні належних правових засад для розвитку інституціоналізації підприємницької діяльності на теренах нашої держави, законодавець прийняв довгоочікуваний Закон України від 6 лютого 2018 р. «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон) [3].

Оскільки правове забезпечення діяльності сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю передбачає застосування загальних положень про господарські товариства, то за таких умов виникає необхідність у аналізі новел у їх регулюванні з урахуванням законодавчих змін.

1. Особливості правового регулювання сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю наведені у ч. 2 ст. 1 Закону, відповідно до якої правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю у сферах страхової та інвестиційної діяльності, в галузі виробництва сільськогосподарської продукції, а також в інших сферах діяльності, порядок їх створення, діяльності та припинення регулюються цим Законом з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами [3].

Проте, й досі спеціальний законодавчий акт, який був би покликаний врегулювати особливості діяльності сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю, не розроблений та, відповідно, не прийнятий. Йдеться, зокрема, про функціональну спрямованість таких підприємств – репрезентування аграрного сектору економіки, створення ефективної системи ведення сільського господарства, здатного задовольнити потреби населення в якісних продуктах харчування та в експорті на світовий ринок конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції.

2. Уявляється, що позитивною новелою у правовому регулюванні сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю відповідно до нового Закону є встановлення обов'язку проведення грошової оцінки вкладу у негрошовій формі, яка затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства (ч. 3 ст. 13 Закону) [3]. Це особливо важливо для сільськогосподарських товариств, де вклади, як правило, носять негрошовий характер [4, с. 96].

3. Ст. 13 Закону визначає, що вкладом учасника можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом

[3]. Однак, законодавець не врахував особливостей сільськогосподарських підприємств, які пов'язані із використанням земель сільськогосподарського призначення, адже відповідно до п. 14 Земельного кодексу України до набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2020 року, забороняється внесення права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств [5].

4. Суттєвої новелізації зазнали й положення стосовно статуту підприємств, відомостей, які необхідно до нього включати, порядок внесення змін до нього тощо.

Так, якщо раніше Законом «Про господарські товариства» передбачалося, що статут має включати, як відомості про розмір часток кожного з учасників, так і порядок переходу цих часток у статутному капіталі, то новий Закон таких вимоги не містить. Тепер у статуті товариства зазначаються відомості про: 1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства; 2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень; 3) порядок вступу до товариства та виходу з нього [3].

Фактично, законодавець мінімізував участь товариства у механізмі відчуження учасником своєї частки. За учасниками товариств залишається переважне право на придбання частки іншого учасника товариства у разі продажу останнім такої частки третій особі. Однак, учасник товариства з обмеженою відповідальністю може відчужити свою частку й шляхом безоплатної її передачі третій особі за договором дарування, для чого необхідно тільки звернутися до державного реєстратора з документами, перелік яких передбачений ч.5 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Вбачається доцільним зазначити, що наведена новела створює значні ризики для належного функціонування сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю, адже дозволяє їх учасникам відчужувати свої частки без необхідності внесення змін до статутного капіталу, що може призвести до «вторгнення» у діяльність товариств сторонніх осіб та сприяти розвитку рейдерства, феномен якого останніми роками набуває загрозливих обертів саме у аграрному секторі економіки.

Отже, Закон України від 6 лютого 2018 р. «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» є основою правового забезпечення функціонування сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю, але через відсутність належної конкретизації у галузевому законодавстві процедури їх створення, функціонування та припинення діяльності залишається неефективним і таким, що не відповідає сучасним вимогам розвитку ринкових відносин.